

Sygn. akt **XXIV C 1026/20**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Paweł Pyzio
Protokolant:	

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2023 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **M. B., K. B.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. zamyka rozprawę;
2. ustala, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) z dnia 18 czerwca 2008r. zawarta przez **M. B. i K. B.** z (...) Bank S. A. w W. jest nieważna;
3. zasądza od (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. łącznie na rzecz **M. B. i K. B.:**
 - kwotę 25.090,62 zł. (dwadzieścia pięć tysięcy dziewięćdziesiąt złotych 62/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 lipca 2020r. do dnia zapłaty;
 - kwotę 6.685,24 CHF (sześć tysięcy sześćset osiemdziesiąt pięć franków szwajcarskich 24/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 lipca 2020r. do dnia zapłaty;
4. oddala powództwo w pozostałej części;
5. ustala, że koszty procesu ponosi w całości pozwany, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXIV C 1026/20

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 czerwca 2020 r., skierowanym przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., powodowie M. B. i K. B. wnieśli o:

1. ustalenie nieistnienia lub nieważności lub unieważnienie umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) z dnia 18 czerwca 2008 r.;

2. zasądzenie na ich rzecz od pozwanego łącznie kwot:

a) 25 090,62 zł – z tytułu nienależnie spłaconych rat kapitałowo-odsetkowych

b) 6 685,24 CHF – z tytułu nienależnie spłaconych rat kapitałowo-odsetkowych,

wraz z należnymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty;

ewentualnie

3. ustalenie nieważności lub bezskuteczności niektórych postanowień umowy kredytu, w tym postanowień stanowiących, iż:

a) „Integralną częścią umowy są „Ogólne Warunku Kredytowania w Zakresie Udzielania Kredytów na Cele Mieszkaniowe oraz Kredytów i Pożyczek hipotecznych w (...) Bank S.A.” zwane dalej „OWKM”, stanowiące załącznik nr 1 do umowy, co do których kredytobiorca oświadcza, że je otrzymał, zapoznał się z ich treścią i na zastosowanie których wyraża zgodę.” (§ 1 ust. 2 umowy);

b) „Na wniosek z dnia 23-05-2008 Bank udziela kredytobiorcy kredytu w kwoci 66 790,85 zł (słownie: sześćdziesiąt sześć tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt złotych 85/100) denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF na okres 360 miesięcy od dnia 18-06-2008 do dnia 07-06-2038 (ostateczny termin spłaty kredytu) na zasadach określonych w umowie o OWKM, wliczając w to:

1) okres wykorzystania kredytu o miesięcy,

2) okres karencji w spłacie kredytu o miesięcy,

3) okres spłaty kredytu wraz z należnymi odsetkami: 360 miesięcy.” (§ 2 ust. 1 umowy);

c) „Kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu zostanie określona według kursu kupna dewiz dla wyżej wymienionej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu.” (§ 2 ust. 2 umowy);

d) „O wysokości wykorzystanego kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu wyrażonej w walucie CHF, wysokości odsetek w okresie karencji oraz wysokości rat kapitałowo-odsetkowych w wyżej wymienionej walucie Bank poinformuje kredytobiorcę w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykorzystania kredytu na zasadach określonych w OWKM.” (§ 2 ust. 3 umowy);

e) „Kredyt wykorzystywany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu.” (§ 4 ust. 1a umowy);

f) „Zasady pobierania opłat i prowizji, zasady zmian ich wysokości oraz sposób poinformowania o tych zmianach określa OWKM” (§ 6 ust. 3 umowy);

g) „Kredytobiorca oświadcza, iż otrzymał wyciąg z „Taryfy prowizji i opłat (...) Banku S.A.” akceptuje jego treść oraz zasady informowania o zmianie wysokości opłat i prowizji (§ 6 ust. 4 umowy);

h) „Oprocentowanie (stopa procentowa) kredyt w całym okresie kredytowania jest zmienna i stanowi sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży Banku w wysokości 2,75 punktów procentowych, z zastrzeżeniem ust. 6 oraz z zastrzeżeniem zmiany marży Banku na podstawie § 1a umowy.” (§ 8 ust. 1 umowy);

i) „W dniu zawarcia umowy oprocentowanie kredytu wynosi 5,53% w stosunku rocznym i jest równe stawce odniesienia, którą jest stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku,

z ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc zawarcia umowy publikowana na stronie serwisu R. lub też na jakimkolwiek ekranie zastępczym, powiększonej o marżę Banku, o której mowa w ust. 1 (§ 8 ust. 2 umowy);

j) „Pierwsza zmiana oprocentowania wynikająca ze zmiany stawki odniesienia określonej w ust. 2 nastąpi w miesiącu kalendarzowym następującym po miesiącu, w którym została zawarta umowa, w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej.” (§ ust. 3 umowy);

k) „Kolejne zmiany oprocentowania dokonywane będą w trzymiesięcznych okresach odsetkowych, począwszy od dnia dokonania pierwszej zmiany oprocentowania przewidzianej w ust. 3, odpowiednio do zmiany stawki odniesienia, każdorazowo w dniu ustalonym jako dzień płatności raty kapitałowo-odsetkowej (§ 8 ust. 4 umowy);

l) „Podstawą do ustalenia oprocentowania na zasadach określonych w ust. 3 i 4 będzie stawka odniesienia, którą jest stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrąglenie do dwóch miejsc po przecinku, publikowana na stronie LIBOR01 serwisu R. lub też na jakimkolwiek ekranie zastępczym, o godzinie 11.00 czasu „londyńskiego” z dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania zmiany.” (§ 8 ust. 5 umowy);

m) „(...)Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określona jest w CHF. Spłata rat kapitałowo-odsetkowych dokonywana jest w złotych po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu kupna sprzedaży dewiz do CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych w złotych zależy od wysokości kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w Banku w dniu spłaty, a tym samym zmiana wysokości w/w kursu waluty ma wpływ na ostateczną wysokość spłaconego przez Kredytobiorcę kredytu.” (§ 9 ust. 2 umowy);

n) „W związku z zaciągnięciem kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej Kredytobiorca oświadcza, że został poinformowany przez Bank o ryzyku związanym ze zmianą kursów walut oraz rozumie wynikające z tego konsekwencje.” (§ 11 ust. 4 umowy);

o) „Jednocześnie Kredytobiorca akceptuje zasady funkcjonowania kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej, w szczególności zasady dotyczące określenia kwoty kredytu w walucie wskazane w § 2 umowy, sposobu uruchomienia i wykorzystania kredytu określone w § 4 umowy oraz warunków jego spłaty określone w § 9 umowy.” (§ 11 ust. 5 umowy);

p) „W dniu zawarcia umowy opłata za każdorazowe wysłanie upomnienia oraz wezwania do zapłaty wynosi 8,00 CHF za każde z tych pism. Wyżej wymieniona kwota zostanie przeliczona na złote według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu spłaty należności.” (§ 12 ust. 2 umowy);

oraz ustalenie, iż umowa kredytu jest umową kredytu złotowego, pozbawioną mechanizmu indeksacji i oprocentowaną zgodnie z § 8 i § 1 umowy, przy zastosowaniu stawki referencyjnej LIBOR 3M dla CHF oraz zasądzenie z tego tytułu od pozwanego na rzecz powodów łącznie zwrotu części wszystkich nienależnie nadpłaconych rat kapitałowo-odsetkowych w wysokości 23 787,15 PLN wraz z należnymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty;

ewentualnie

4. unieważnienie umowy kredytu na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (DZ.U. Nr 171, poz. 1206) i zasądzenie z tego tytułu kwot wskazanych w pkt 2 pozwu.

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w podwójnej wysokości z uwagi na zawilość sprawy i znaczny nakład pracy oraz kwoty 34 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie powodowie podali, że w dniu 18 czerwca 2008 roku jako kredytobiorcy zawarli z (...) Bankiem S.A. z siedzibą w W. – poprzednikiem prawnym pozwanego – jako kredytodawcą, umowę kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) w kwocie 66 790,85 zł. Powodowie wskazali, że z uwagi na konstrukcję postanowień § 4 oraz § 2 ust. 2 zawartej umowy nie wiedzieli oni w dniu zawarcia umowy, w jakiej kwocie CHF ostatecznie nastąpi wypłata kredytu. Podnieśli również, że nie zostali rzetelnie poinformowani przez powoda o ryzykach jakie wiążą się z zaciągnięciem kredytu waloryzowanego do waluty obcej. W zakresie interesu prawnego do wytoczenia roszczenia o ustalenie powodowie wskazali, iż ustalenie nieważności umowy pozwoli na określenie ich sytuacji prawnej na przyszłość i będzie mieć określone konsekwencje dla przyszłych zdarzeń prawnych oraz zapobiegnie występowaniu sporu między stronami umowy w przyszłości. Podnieśli, że przedmiotowa umowa jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Wskazali na naruszenie art. 69 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego, bowiem brak jest określenia stawki oprocentowania oraz naruszenie art. 69 ust. 1 Prawa bankowego oraz art. 358(1) k.c. Podali, że nie przedstawiono im żadnych informacji na temat czynników mogących mieć wpływ na zakres ich obowiązków i pozwalających ocenić im między innymi realną wysokość kredytu i jego koszt. W ocenie strony powodowej kwestionowana umowa w zakresie elementów istotnych nie różni się niczym od instrumentu finansowego opartego na ryzyku walutowym, gdyż umowa niesie ze sobą założenia oraz ryzyko walutowe nie mniejsze niż taki instrument. Wskazali, że szereg postanowień zawartych w umowie ma charakter abuzywny w rozumieniu art. 385(1) § 1 k.c. i brak jest możliwości zastąpienia tych postanowień przepisami dyspozytywnymi bądź zmiany ich treści przez sąd (pozew - k. 3-62v.).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Strona pozwana podniosła z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez Sąd umowy kredytu ewentualny zarzut potrącenia wierzytelności powodów dochodzonej w niniejszej sprawie z wzajemną wierzytelnością o zwrot kwoty udzielonego kredytu, tj. 66 791,99 zł oraz wierzytelnością z tytułu wynagrodzenia z tytułu korzystania z kapitału, tj. 22 918,02 zł.

Z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez Sąd umowy kredytu oraz nieuwzględnienia z jakiegokolwiek powodu ewentualnego zarzutu potrącenia pozwany bank podniósł ewentualny zarzut zatrzymania kwoty udzielonego kredytu, tj. 66 791,99 zł oraz wierzytelnością z tytułu wynagrodzenia z tytułu korzystania z kapitału, tj. 22 918,02 zł.

Pozwany z ostrożności procesowej i na wypadek przyjęcia przez Sąd “odfrankowienia” zawartej umowy podniósł zarzut przedawnienia roszczeń strony powodowej w zakresie obejmującym rzekome nadpłaty powstałe w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 5 czerwca 2010 r., tj. co do roszczeń powstałych więcej niż 10 lat przed wniesieniem pozwu.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany podał, iż umowa nie jest sprzeczna z art. 69 Prawa bankowego, zasadą swobody umów, bądź zasadami współżycia społecznego. Podniósł, że kredyt indeksowany do waluty obcej nie jest kredytem złotowym. W zakresie abuzywności klauzuli indeksacyjnej pozwany podniósł, iż nie może ona zostać za taką uznana, bowiem określa ona główne świadczenia stron i została sformułowana w sposób jednoznaczny. Podał, że w przypadku uznania abuzywności kwestionowanych klauzul istnieje możliwość obowiązywania umowy bez klauzuli kursowej (odpowiedź na pozew - k. 148-189).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie udali się do banku w celu pozyskania środków w walucie PLN. Doradca zaproponował im kredyt powiązany z walutą CHF, jako najkorzystniejszy, stabilny i bezpieczny, z niższą ratą niż kredyt złotowy, nie przedstawiono im oferty kredytu nieindeksowanego do waluty CHF. Powodów nie poinformowano o tym, że do przeliczeń zobowiązań stron stosowany jest kurs kupna lub kurs sprzedaży waluty ustalany w tabelach banku. Nie pouczono ich o ryzyku kursowym. Nie przedstawiono im symulacji wpływu kursu CHF na wysokość raty i salda

kredytu w PLN, czy historii kursu CHF. Powodowie nie składali do banku odrębnej dyspozycji kupna CHF. Nie mieli możliwości negocjacji postanowień umowy (zeznania powodów – płyta CD – akta I Cs 12/2 – k. 388).

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. jest następcą prawnym Banku (...) S.A. z siedzibą we W., który to bank był z kolei następcą prawnym (...) Banku S.A. z siedzibą w W. (bezsporne).

Dnia 18 czerwca 2008 r. powodowie jako kredytobiorcy zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego, tj. (...) Bank S.A. z siedzibą w W. jako kredytodawcą umowę kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) (dalej także jako „Umowa”) (umowa – k. 47-49).

Stosownie do § 1 ust 2 Umowy jej integralną częścią miały być „Ogólne Warunki Kredytowania w Zakresie Udzielania Kredytów na Cele Mieszkaniowe i Pożyczek hipotecznych (dalej także jako „OWKM”), stanowiące załącznik nr 1 do Umowy, co do których kredytobiorca oświadczył, że je otrzymał, zapoznał się z ich treścią i na ich stosowanie wyraża zgodę.

Zgodnie z § 2 ust. 1 Umowy Bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 66 790,85 zł denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF na okres 360 miesięcy od dnia 18 czerwca 2008 r. do dnia 7 czerwca 2038 r. na zasadach określonych w umowie i OWKM (§ 2 ust. 1 Umowy).

W § 2 ust. 2 wskazano, że kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu zostanie określona według kursu kupna dewiz dla wyżej wymienionej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu. Zaś w § 2 ust. 3 ustalono, że o wysokości wykorzystanego kredytu denominowanego (waloryzowanego) wyrażonej w walucie CHF, wysokości odsetek w okresie karencji oraz wysokości rat kapitałowo-odsetkowych w wyżej wymienionej walucie bank poinformuje kredytobiorcę w terminie 7 dni od dnia całkowitego wykorzystania kredytu na zasadach określonych w OWKM.

Stosownie do § 3 ust. 1 Umowy kredyt miał być przeznaczony na finansowanie zakupu działki nr (...) położonej w G. gm. M. oraz refinansowanie zadatku wpłaconego na rzecz sprzedającego (§ 3 ust. 1 Umowy).

Uruchomienie kredytu miało nastąpić jednorazowo w terminie od dnia 120 czerwca 2008 r. w wysokości 61 790,85 zł na rzecz sprzedającego, na rachunek wskazany w akcie notarialnym oraz w wysokości 5000,00 zł na rachunek kredytobiorcy (§ 4 ust. 1 Umowy). Kredyt wykorzystywany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości kwoty kredytu według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu (§ 4 ust. 1a Umowy).

Bank pobrał prowizję w wysokości 696,18 zł z tytułu ryzyka udzielenia kredytu z brakującą wartością zabezpieczenia, stanowiącą 3,50% kwoty kredytu (6 ust 1 i 2 umowy).

Kwestia oprocentowania kredytu była przedmiotem § 8 Umowy. Oprocentowanie (stopa procentowa) kredytu w całym okresie kredytowania miało być zmienne i stanowić sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży banku w wysokości 2,75 punktów procentowych, z zastrzeżeniem ust. 6 (§ 8 ust. 1). W dniu zawarcia umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 5,53 % w stosunku rocznym i było równe stawce odniesienia, którą była stawka rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku, z ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc zawarcia Umowy publikowana na stronie serwisu R. lub też na jakimkolwiek ekranie zastępczym, powiększonej o marżę banku, o której mowa w ust. 1 (§ 8 ust. 2). W przypadku, gdy w okresie kredytowania wysokość oprocentowania przekroczyłaby czterokrotność stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) stopa procentowa kredytu miała być równa czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego przez okres tego przekroczenia (§ 8 ust. 6).

Wskazano także, że rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu wynosi w dniu zawarcia Umowy 5,90 % (§ 8 ust. 10 Umowy), a całkowity koszt kredytu w dniu zawarcia Umowy wynosi 73 389,50 zł (§ 8 ust. 11 Umowy). Szacunkowa łączna kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji, do których zapłaty zobowiązany jest kredytobiorca, na

dzień zawarcia Umowy wynosił 74 304,68 zł. Ostateczna wysokość łącznej kwoty zależy od wysokości oprocentowania kredytu w okresie obowiązywania umowy i kosztów związanych z ustanowieniem prawnych zabezpieczeń jego spłaty (§ 8 ust. 13 Umowy).

Ostateczny termin spłaty kredytu, odsetek i innych należności miał przypaść na dzień 7 czerwca 2038 r. (§ 9 ust. 1 Umowy). Po okresie wykorzystania kredytu kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 360 ratach miesięcznych w dniu 5 każdego miesiąca, począwszy od 7 lipca 2008 r. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych miała być określona w CHF. Natomiast ich spłata miała być dokonywana w złotych po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu spłaty. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych w złotych miała zależeć od wysokości kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w banku w dniu spłaty, a tym samym zmiana wysokości w/w kursu waluty miała mieć wpływ na ostateczną wysokość spłaconego przez kredytobiorcę kredytu (§ 9 ust. 2 Umowy). Kredytobiorca umocował bank do obciążania środków ze wskazanego rachunku bankowego kwotą wymagalnych zobowiązań z umowy (§ 9 ust 4 umowy).

Miesięczne raty kapitałowo-odsetkowe ustalone były w równej wysokości (§ 9 ust 3 Umowy).

Prawne zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu, a także innych związanych z kredytem należności miała stanowić hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 133 581,70 zł ustanowiona na kredytowanej nieruchomości (§ 10 ust. 1 Umowy).

W § 11 ust. 4 Umowy w związku z zaciągnięciem kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej kredytobiorca oświadczył, że został poinformowany przez bank o ryzyku związanym ze zmianą kursów walut oraz rozumie wynikające z tego konsekwencje. Jednocześnie w § 11 ust. 5 Umowy kredytobiorca zaakceptował zasady funkcjonowania kredytu denominowanego (waloryzowanego) w walucie wymiennej, w szczególności zasady dotyczące określenia kwoty kredytu w walucie wskazanej w § 2 Umowy, sposobu uruchomienia i wykorzystania kredytu określone w § 4 Umowy oraz warunków jego spłaty określone w § 9 Umowy.

Stosownie do § 16 ust 1 pkt 2 oraz ust. 2 i 4 OWKM (OWKM – k. 222-224v.) na pisemny wniosek kredytobiorcy bank mógł wyrazić zgodę na przekształcenie kredytu denominowanego na złotowy, które nastąpi po przeliczeniu kwoty kredytu pozostałej do spłaty wraz z należnymi odsetkami według kursu sprzedaży dewiz dla waluty, w jakiej kredyt jest denominowany, zgodnie z „Tabelą Kursów” obowiązującą w Banku w dniu przekształcenia. Przekształcenie jest dokonywane według zasad obowiązujących w Banku przy udzielaniu kredytów i wymaga zawarcia aneksu do umowy oraz dokonywania stosownych zmian związanych z prawnymi zabezpieczeniami spłaty kredytu. W związku z przekształceniem zmianie ulega także oprocentowanie kredytu, które ustalane jest zgodnie z zasadami obowiązującymi w Banku dla nowo wybranej waluty, jak również harmonogram spłat, który przesyłany jest kredytobiorcy w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiło przekształcenie. Za zmianę warunków umowy bank pobierał prowizję, przy czym w przypadku kredytów denominowanych (waloryzowanych) prowizja płatna jest w złotych po przeliczeniu według kursu sprzedaży dewiz dla danej waluty, zgodnie z Tabelą Kursów obowiązującą w banku w dniu przekształcenia.

W dniu 8 lipca 2008 r. strony zawarły Aneks nr (...) do umowy kredytu zmieniając § 2 ust. 1, § 4 ust. 1, § 9 ust. 2 umowy określając okres spłaty kredytu na 359 miesięcy, datę uruchomienia na 7 lipca 2008 r. oraz wskazując, że po okresie wykorzystania kredytu kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 359 ratach miesięcznych w dniu 5 każdego miesiąca, począwszy od 5 sierpnia 2008 r. (Aneks nr (...) – k. 100-100v.).

W dniu 14 września 2011 r. strony zawarły Aneks nr (...) zmieniający m.in. § 9 ust. 2 umowy, który otrzymał brzmienie: „Kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w miesięcznych ratach w dniu 5 każdego miesiąca. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określona jest w CHF. Spłata rat kapitałowo-odsetkowych dokonywana jest w CHF (Aneks nr (...) – k. 101-102).

Bank udostępnił powodowi środki z kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) w jednej transzy w dniu 14 lipca 2008 r. w kwocie 66 790,85 zł, określając, że udostępniona kwota stanowi kwotę 34 050,91 CHF, po zastosowanym kursie 1,9615 (zaświadczenie – k. 225).

W wykonaniu umowy kredytu powodowie przekazali pozwanemu w okresie od 7 czerwca 2010 r. do 5 lutego 2020 r. tytułem rat kapitałowo-odsetkowych kwoty 25 090,62 zł oraz 6 685,24 CHF (zaświadczenie – k. 225-228, wyliczenie – k. 104-113v.).

Powodowie zostali pouczeni przez Sąd o skutkach nieważności umowy. Oświadczyli, że są ich świadomi i godzą się na nie (protokół rozprawy – płyta CD – akta I Cs 12/2 – k. 388).

W okresie przed oraz po zawarciu umów dochodziło do znaczących zmian kursu franka szwajcarskiego w relacji do złotego polskiego. Zmiany okresowo przewyższały o 100% kurs z chwili zawarcia umowy (bezsporne).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz na podstawie oświadczeń stron niekwestionowanych przez stronę przeciwną (art. 229-230 k.p.c.). Ustalając stan faktyczny Sąd pominął jednak takie dokumenty, jak stanowiska, wystąpienia, opinie, artykuły i wyroki dotyczące kredytów indeksowanych. Dokumenty te pozostawały bez znaczenia dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd dał wiarę zeznaniom powodów, które to zeznania były zgodne z dokumentami przedłożonymi w sprawie, a jednocześnie logiczne, rzeczowe i wzajemnie spójne.

Wysokość świadczeń uiszczonych przez powodów Sąd ustalił na podstawie zestawień i zaświadczeń zgromadzonych w aktach sprawy. Pozwany nie kwestionował faktu, że powodowie w objętym pozwem okresie wpłacili pozwanemu kwoty objęte żądaniem.

Sąd zważył, co następuje.

Powodowie domagali się w przedmiotowej sprawie ustalenia nieważności stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt oraz zapłaty wskazanej w pozwie kwoty tytułem nienależnego świadczenia w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego. Przedstawili również roszczenie ewentualne. Najdalej idącym zarzutem był zarzut nieważności przedmiotowej umowy w związku z tym należało rozważyć go w pierwszej kolejności.

I Zgodnie z art. 58 k.c.

§ 1. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Zdaniem Sądu umowa kredytowa którą zawarły strony jest nieważna, ponieważ wykracza poza granice swobody umów określone w art. 353¹ k.c.

Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy kredytu, tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 ze zm.), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych

z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Jak stanowi ust. 2 art. 69 prawa bankowego umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Z postanowień umowy kredytu przytoczonych wyżej i odsyłających do tabel bankowych w zakresie ustalania kursów CHF stosowanych do przeliczania zobowiązań stron wynikających z tej umowy wynika jednoznacznie, że warunki umowy dotyczące ustalania kursów waluty CHF, które miały zastosowanie do ustalania wysokości salda kredytu jak i wysokości rat kapitałowo-odsetkowych dawały pozwanemu bankowi uprawnienie do dowolnego kształtowania zobowiązań drugiej strony umowy. W tym zakresie postanowienia umowy nie zawierały żadnych ograniczeń, pozwalając bankowi na niczym nieograniczone ustalenie kursu CHF w swoich tabelach, a tym samym wysokości zobowiązań kredytobiorcy. Zasadą kształtowania stosunków zobowiązaniowych jest równouprawnienie ich stron, czyli brak uprzywilejowanej pozycji jednego podmiotu w stosunku do drugiego. W konsekwencji nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. Byłoby to sprzeczne z naturą stosunku zobowiązaniowego. (zob. SN w uchwale 7 sędziów z dnia 22 maja 1991 r., sygn. akt III CZP 15/91). W sytuacji, gdy oznaczenie świadczenia zostało pozostawione jednej ze stron, powinno być ono oparte na obiektywnej podstawie, nie zaś pozostawione do swobodnego uznania strony. W przeciwnym wypadku zobowiązanie należałoby z reguły uznać za nieważne (zob. Agnieszka Pyrżyńska w Systemie Prawa Prywatnego, Prawo zobowiązań – część ogólna, tom 5, pod redakcją prof. dr hab. Ewy Łętowskiej, str. 205). Tak nie było w przypadku przedmiotowej umowy, w której nie znalazły się żadne kryteria zgodnie z którymi miałyby być ustalany kurs CHF. Jej zapisy nie przewidywały też żadnej możliwości wpływania przez kredytobiorcę na wysokość tego kursu. Nie ma przy tym znaczenia w jaki sposób bank ustalał kursy CHF w swoich tabelach do których odwoływały się postanowienia umowy oraz to czy kurs ten był zbliżony do kursu rynkowego. Sama bowiem możliwość kształtowania go w dowolny sposób przesądza o tym, że tak ukształtowany stosunek zobowiązaniowy jest sprzeczny z jego naturą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2011 roku III CSK 206/10, postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2003 roku, III CZP 82/02, wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2014 roku IV CSK 585/13).

Konsekwencją poczynionych wyżej ustaleń jest także to, że nie sposób uznać, że postanowienia przedmiotowej umowy określają w wystarczający sposób wysokość zobowiązań jej stron. Możliwość dowolnego ustalania kursu CHF przez bank powoduje, że nie można ustalić na podstawie postanowień umowy jaka będzie wysokość zobowiązania kredytobiorcy w dacie wypłaty kredytu, jak i w trakcie wykonywania umowy przez kredytobiorcę (saldo) i jaka będzie wysokość zobowiązań kredytobiorcy z tytułu obowiązku zapłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Wszystkie te wartości mogą być dowolnie kształtowane przez bank poprzez ustalanie kursu CHF. Powoduje to sprzeczność umowy z bezwzględnie obowiązującymi przepisami art. 69 prawa bankowego.

Sąd podziela zapatrywanie wyrażone w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 grudnia 2021 r. (V ACa 587/20), w którym wskazano, że „sporna umowa naruszała w tym zakresie art. 353¹ k.c. Uderzała bowiem w naturę, istotę stosunków obligacyjnych, opartych na zasadzie konsensualności, wykluczającej pozostawienie jednej ze stron umowy, w tym zwłaszcza silniejszej ekonomicznie, uprawnienia do określenia wysokości własnego zobowiązania, a przede wszystkim wysokości świadczeń wypełnianych przez następne lata przez drugą jej stronę. Taka sytuacja występuje w tego rodzaju umowach kredytowych, w których podstawą ustalenia tych świadczeń jest kurs waluty, w tym CHF, określony w tabeli kursowej banku, na którym spoczywał w istocie tylko obowiązek podania ustalanych kursów do wiadomości klientów, jak wynika z art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego, czyli którego nie ograniczały żadne reguły prawne związane z ustaleniem kursów konkretnych walut na swoje potrzeby, w tym w celu obliczania wysokości zobowiązań klientów. (...) W ocenie Sądu Apelacyjnego, trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że treść umowy łączącej strony nie określała „kwoty kredytu” w sposób wymagany w art. 69 ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego, i nie

przeoczył, że sprzeczność tej umowy z tym przepisem przemawiała za koniecznością ustalenia jej nieważności w całości oraz od daty jej podpisania przez strony. Analizę ust. 1 art. 69 w połączeniu z ust. 2 pkt 2 należy uzupełnić oceną treści dodanego w 2011 r. pkt 4a ust. 2. Pojawienie się tego przepisu nie wpłynęło istotnie na ocenę konstrukcji umów kredytowych, lecz miało wpływ na sposób ustalania w ich treści mechanizmu waloryzacyjnego, czyli przeliczania złotego na walutę obcą według kursu, zasady ustalania, którego winny zostać w takich umowach określone. Przyjmując na tej podstawie należy, że „kwotą kredytu” indeksowanego do CHF nie jest kwota wyrażona nominalnie w złotych w jednym z początkowych zapisów takiej umowy, lecz kwota wypłacana kredytobiorcy ze strony banku na zasadach określonych w umowie, na podstawie przeliczenia dokonywanego przez bank zgodnie z jej postanowieniami. W ust. 1 art. 69 Prawa bankowego jednoznacznie zostało zapisane, że bank zobowiązuje się „oddać do dyspozycji kredytobiorcy (...) kwotę środków pieniężnych”, a klient banku „do zwrotu wykorzystanego kredytu”, czyli kwoty otrzymanej od banku, powiększonej o odsetki (oprocentowanie) „oraz do zapłaty prowizji od udzielonego kredytu”, która nie jest jego częścią. Z pkt 4a ust. 2 art. 69 Prawa bankowego również jasno wynika, że umowa winna określać sposób ustalania „kursu walut”, na podstawie którego wyliczana jest „kwota kredytu” i „raty kapitałowo – odsetkowe”. Ogólny wniosek wynikający wprost z przytoczonych zapisów można sprowadzić więc do jasnego stwierdzenia, że „kwota kredytu” indeksowanego do CHF to świadczenie wypłacone w walucie polskiej na rzecz kredytobiorcy, a nie kwota wyrażona w złotych w początkowych zwykle zapisach umowy tego rodzaju. Z punktu zaś 2 ust. 2 art. 69 Prawa bankowego wprost wynika, że ustalana poprzez przeliczenie kursowe „kwota kredytu” powinna zostać nominalnie oznaczona w takiej umowie już w dacie jej zawarcia, nie zaś w momencie uruchamiania kredytu na wniosek kredytobiorcy, składany po upływie nawet znacznego czasu od jej zawarcia. Jeśli więc, przykładowo, umowa dotyczy kredytu oznaczonego w jej treści na 100000 zł, indeksowanego do CHF, kurs zaś CHF do złotego z daty wypłaty tego świadczenia pozwala na jego przeliczenie na 95000 zł, kwotą kredytu udzielonego jest wypłacona kredytobiorcy kwota 95000 zł, nie zaś określona w umowie kwota wyrażona w CHF albo nawet przeliczona na złote według innego kursu z daty zawarcia umowy.”

Konsekwencją podniesionych wyżej okoliczności jest ustalenie, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna.

II Przyjmując natomiast, że umowa ta jest zgodna co do zasady z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa należałoby poczynić ustalenia czy postanowienia tej umowy nie stanowią klauzul abuzywnych.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Z przepisów tych wynika więc, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki tj.: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interesy. Kontrola abuzywności postanowień umowy jest wyłączona, gdy postanowienie takie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem lub gdy określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 27 lutego 2019 r. w sprawie II CSK 19/18 postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które, w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych. Natomiast rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie.

Powodowie w dacie zawierania umowy byli konsumentami w znaczeniu przewidzianym w art. 22¹ k.c. Jak wynika z dokonanych ustaleń nieruchomości zakupiona przez powodów za środki uzyskane na podstawie spornej umowy kredytu służyła wyłącznie zabezpieczeniu potrzeb mieszkaniowych powodów.

Postanowienia umowy dotyczące ustalania kursów waluty nie były indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcą. Brak indywidualnego uzgodnienia tych postanowień wynika z samego sposobu zawarcia umowy tj. zastosowania przez bank wzorca umowy. Jest oczywiste, że w takim przypadku kredytobiorca nie ma żadnego wpływu na postanowienia umowy w tej części. Ponadto, jeśli tak było, to na banku spoczywa ciężar dowodu w tym zakresie zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c.

Zdaniem Sądu wskazane wyżej klauzule umowne w zakresie ustalającym zasady przeliczania zobowiązań stron wynikających z umowy z CHF na PLN (bądź odwrotnie) i ustalania kursów walut mających do tego zastosowanie nie są głównymi świadczeniami stron, co umożliwia ich kontrolę pod względem abuzowości. Te postanowienia dotyczą kwestii niemających istotnego znaczenia z punktu widzenia istoty stosunku zobowiązaniowego łączącego strony. Istotą umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty środków pieniężnych oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami.

Powyższe ustalenia pozwalają na ocenę postanowień umowy w świetle pozostałych przesłanek abuzowości, tj. sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta. W sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszają interesy konsumenta postanowienia umowne godzące w równowagę kontraktową stron, a także te, które zmierzają do wprowadzenia konsumenta w błąd, wykorzystując jego zaufanie i brak specjalistycznej wiedzy. Klauzula dobrych obyczajów nawiązuje do wyobrażeń o uczciwych, rzetelnych działaniach stron, a także do zaufania, lojalności, jak również - w stosunkach z konsumentami - do fachowości. Zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do dezinformacji lub wywołania błędnego mniemania konsumenta (czy szerzej klienta), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między partnerami kontraktowymi (por. M. Bednarek w: System Prawa Prywatnego Tom 5 Prawo zobowiązań - część ogólna, 2013, s.766.). Przypomnieć w tym miejscu trzeba to co zostało przytoczone wyżej, że warunki umowy dotyczące ustalania kursów waluty CHF dawały pozwanemu bankowi uprawnienie do dowolnego kształtowania zobowiązań drugiej strony umowy. W tym zakresie postanowienia umowy nie zawierały żadnych ograniczeń, pozwalając bankowi na niczym nieograniczone ustalanie kursu CHF w swoich tabelach, a tym samym wysokości zobowiązań kredytobiorców. Nie ma przy tym znaczenia to, w jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego. Są to okoliczności obojętne na gruncie art. 385² k.c., jak również oceny możliwego naruszenia interesów konsumenta (por. uchwała 7 sędziów SN w sprawie III CZP 27/18). Zdaniem Sądu postanowienia te są oczywiście sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy kredytobiorców. Wobec tego kredytobiorcy nie są tymi postanowieniami związani.

III Zdaniem Sądu uprawniona jest również wykładania zakładająca, że postanowienia umowy stanowiące jako całość klauzulę waloryzacyjną (indeksacyjną/denominacyjną) odnoszą się do głównych świadczeń stron umowy kredytu. Obowiązek określenia wysokości udzielonego kredytu, w tym po jego indeksacji i obowiązek spłaty rat są głównymi obowiązkami stron umowy o kredyt. Skoro tak, to znaczy, że o ich ewentualnym abuzywnym charakterze można byłoby mówić tylko wówczas, gdyby nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W orzecznictwie TSUE wyrażono wielokrotnie pogląd na tle umów kredytu, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany (klauzule zakładające indeksację lub denominację) określają główny przedmiot umowy kredytu, w związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej umowy kredytu może być niepewna. Jeśli chodzi o kategorię warunków umownych mieszczących się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, Trybunał orzekł, że należy uważać za nie te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (wyrok TSUE z dnia 20 września 2018 r., (...) Bank (...), C-51/17, EU:C:2018:750; wyrok (...) z dnia 14 marca 2019 r., D., C 118/17, EU:C:2019:207, pkt 48, 52; wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r., D., C-260/18, wyrok TSUE z dnia 20 września 2017 r., A. i in., C-186/16, EU:C:2017:703). Zdaniem Sądu nie sposób bowiem „oderwać” klauzul indeksacyjnych od głównych świadczeń stron. O ile w przypadku kredytu indeksowanego, w umowie określono świadczenie główne banku w postaci kwoty kredytu w złotych polskich, która to kwota została oddana do dyspozycji kredytobiorcy, to usunięcie klauzuli indeksacyjnej czyni niemożliwym ustalenie świadczenia kredytobiorcy tj. wysokości raty, którą zgodnie z umową miał on spłacać.

Pogląd taki prezentowany jest również w orzecznictwie sądów polskich (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - VI Wydział Cywilny z dnia 28 listopada 2019 r., VI ACa 232/19; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 5 lipca 2019 r., I ACa 996/18; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku - I Wydział Cywilny z dnia 8 sierpnia 2019 r., I ACa 126/19, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - I Wydział Cywilny z dnia 13 listopada 2019 r. I ACa 674/18).

Zdaniem Sądu analizowanych postanowień umownych nie można było uznać za jednoznaczne, skoro odsyłały do nieokreślonych w umowach wielkości, a mianowicie kursów z tabel kursów walut obowiązujących w pozwanym banku. Wysokości kursów walut nie dało się ustalić w świetle treści umowy, która nie przesądzała, w jaki sposób kursy sprzedaży i kupna z tabel banku będą określane. W chwili zawarcia umowy strona powodowa, ani przedstawiciele banku, którzy zawierali z nim umowę, nie znali konkretnych wartości, jakie mogły się pojawić w tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczania kwoty kredytu na CHF, ani w dniach wyliczania kolejnych rat. Umowa nie określała podstaw, aby je ustalić. Wysokości kursów walut z tabel banku została pozostawiona swobodzie banku. Wymienione postanowienia należało zatem ocenić jako niejednoznaczne.

Nie można bowiem uznać za jasne postanowienia umowy, które polega na zobowiązaniu się do indeksowaniu kredytu do waluty obcej poprzez pomnożenie ustalonej kwoty kredytu przez dowolnie wybrany przez bank kurs waluty obcej. Podobnie przy określaniu wysokości raty, która miała być obliczona poprzez pomnożenie kwoty w walucie obcej przez kurs sprzedaży tej waluty wskazany w tabeli banku w dniu spłaty raty.

Ponadto wskazać należy, że strona powodowa nie została poinformowana, że zawierając umowę kredytu indeksowanego, ponosi nieograniczone ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niej trudne lub wręcz niemożliwe do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymują wynagrodzenie (PLN) w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony (CHF). W tym celu bank winien przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, w celu podjęcia przez kredytobiorców świadomych i rozważnych decyzji. Wymóg ten oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był indeksowany, ale również oszacować - potencjalnie istotne - ekonomiczne konsekwencje takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok TSUE z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, (...) Bank (...), pkt 78). W rozpoznawanej sprawie pozwany takiemu obowiązkowi nie podołał.

IV Na tym etapie konieczne jest więc ustalenie jakie są skutki uznania tych klauzul za abuzywne i w związku z tym za niewiążące kredytobiorcę. Po wyeliminowaniu tych zapisów umowy nie jest możliwe ustalenie wysokości świadczenia kredytobiorcy, tj. ustalenie wysokości kwoty, która podlega zwrotowi na rzecz banku i która stanowi podstawę naliczenia odsetek należnych od kredytobiorcy. Wobec niezgodnienia przez strony wysokości podstawowego świadczenia choćby jednej ze stron, umowę należy uznać za nieważną. Ponadto ustalenie, że umowa jest nieważna nie wywoła niekorzystnych skutków dla powodów. Ze stanowiska procesowego wynika, że powodowie zdają sobie sprawę z konsekwencji takiego rozstrzygnięcia, o które ostatecznie wnosili.

Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, wyjaśnił, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Wynika to zresztą z art. 385² k.c., który wprost stanowi, iż oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść. Oznacza to, że wejście w życie ustawy antyspreadowej nie mogło sanować abuzywnych od początku postanowień umownych.

Nie jest możliwe uzupełnienie umowy po wyeliminowaniu ww. klauzul abuzywnych, w ten sposób by pozostawić przedmiotową umowę kredytu w mocy.

Art. 58 § 1 k.c. stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Brak przepisów prawa, które przewidywałyby, że na miejsce nieważnego postanowienia określającego kurs waluty do przeliczenia kwoty kredytu do wypłaty i raty kredytu wchodzi inne postanowienie. W szczególności nie istnieje żaden dyspozytywny przepis prawa, który znajdowałby zastosowanie w miejsce postanowień przewidujących indeksację kredytu. Stosowanie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 roku), a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiałyby jego zastosowanie. Ponadto przepis ten przyznaje dłużnikowi uprawnienie do wykonania w walucie polskiej zobowiązania, które powinno być spełnione w walucie obcej. W przypadku przedmiotowej umowy kredytu zobowiązania stron miały być wykonane wyłącznie w walucie polskiej, zatem jest to przypadek nieobjęty hipotezą art. 358 § 2 k.c., który znalazłby zastosowanie tylko gdyby kredytobiorca miał obowiązek wykonać swe zobowiązania w walucie obcej, a tak w niniejszej sprawie nie jest. Ponadto przepis ten nie dotyczy również sytuacji określenia wysokości zobowiązania w walucie, co stanowi pierwszą przeszkodę do wykonania łączącej strony umowy bez nieważnych postanowień przewidujących odesłanie do tabel kursów banku.

Z kolei teza wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 marca 2019 r. C-70/17 po pierwsze nie odnosi się do warunku umownego rozpatrywanego w niniejszej sprawie, a po drugie wynika z niej możliwość zastąpienia warunku umownego przepisem w nowym brzmieniu powstałym już po zawarciu umowy w sytuacji, gdy stwierdzenie nieważności umowy narazi konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, co nie ma miejsca w niniejszej sprawie, gdyż zdaniem Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy unieważnienie umowy jest najbardziej korzystne dla kredytobiorców.

Nawet jednak, gdyby przepis ten mógł znaleźć w sprawie zastosowanie, to i tak, skutkiem tego nie mogłoby być utrzymanie umowy w mocy. W okresie przed 24 stycznia 2009 r. nie istniał bowiem żaden przepis, który mógłby znaleźć zastosowanie w miejsce nieważnych postanowień umowy, zaś nieważność umowy stwierdza się ze skutkiem *ex tunc*. Niedopuszczalne byłoby zaś uznanie, że możliwa jest następcza konwalidacja umowy od początku nieważnej (zob. uzasadnienie Uchwały SN z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90). Oznaczałoby to bowiem wsteczne działanie prawa, co jest sprzeczne z polskim porządkiem prawnym i co wprost wyklucza art. 3 k.c.

Warto również zauważyć, że gdyby ustawodawca chciał ustanowić skutek w postaci następczej konwalidacji nieważnych umów, to mógł to uczynić w nowelizacji prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz.U. Nr 165, poz. 984), a zamiast tego w art. 4 tej ustawy wskazał jedynie, że to strony powinny dokonać stosownej zmiany umowy. Ustawodawca postanowił zatem nie ingerować samodzielnie w umowy kredytu indeksowanego i denominowanego. Jednakże jednocześnie uznał, że niektóre z umów funkcjonujących na rynku wymagają stosownej korekty, a więc że ich treść jest wadliwa, a ich korekta jest niemożliwa na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Z kolei przepis art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 160) jest przepisem ogólnym, a nie szczególnym i nie odnosi się do umów kredytu bankowego. Podobnie przepis art. 24 ustawy o NBP, zgodnie z którym zasady ustalania kursu złotego w stosunku do walut obcych ustala Rada Ministrów w porozumieniu z Radą (ust. 2). NBP ogłasza bieżące kursy walut obcych oraz kursy innych wartości dewizowych (ust. 3). Ponadto wskazać należy, że uchwała zarządu NBP nie jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa i nie jest adresowana do konsumentów, nie reguluje w sposób szczególny kursów walut w umowach kredytu indeksowanego.

Z drugiej strony nie można również zastąpić nieważnych postanowień umowy w oparciu o zasady współzycia społecznego lub ustalone zwyczaje na podstawie art. 56 k.c. Ani zasady współzycia społecznego nie określają bowiem wysokości kursu waluty jaki powinien być przyjęty do przeliczenia kwoty kredytu do zwrotu oraz wysokości raty, ani nie istnieje żaden ustalony zwyczaj w tej sprawie. Gdyby było inaczej, to możliwe byłoby pozostawienie stosownej luki w każdej umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego i umowa w dalszym ciągu nadawałaby się do wykonania. Oczywiście jest jednak, że luka taka powodowałaby spory co do kursu jaki powinien być zastosowany, zaś umowa nie nadawałaby się do wykonania.

Ponadto w wyroku TSUE z dnia 18 listopada 2021 r. C-212/20 wskazano, że „artykuły 5 i 6 dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE L z 1993 r., Nr 95, s. 29) stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron.” Takie stanowisko zajął też TSUE w wyroku dnia 8 września 2022 roku w sprawie C-80/21, C-81/21 oraz C-82/21. Ponadto ustalenie, że umowa jest nieważna nie wywoła niekorzystnych skutków dla powodów. Ze stanowiska procesowego powodów wynika, że zdają sobie sprawę z konsekwencji takiego rozstrzygnięcia, o które ostatecznie wnosili.

Zmiana umowy nie miała znaczenia dla ustalenia nieważności ze skutkiem *ex tunc*.

V. Przechodząc do oceny roszczenia o zapłatę Sąd uznał je za wykazane zarówno co do zasady jak i wysokości.

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Zgodnie z art. 410 k.c.

§ 1. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego.

§ 2. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W związku z ustaleniem, że łącząca strony umowa była nieważna powodowie na podstawie powyższych przepisów mogli domagać się zwrotu tego co na jej podstawie świadczyli na rzecz banku. Na podstawie tej umowy powodowie zapłacili na rzecz pozwanego kwoty 25 090,62 zł i 6 685,24 CHF, co uzasadniało roszczenie powodów o zwrot powyższych kwot.

Powodowie domagali się zasądzenia odsetek od dnia założenia pozwu do dnia zapłaty. Sąd oddalił częściowo żądanie powodów uznając za datę początkową naliczania odsetek dzień 1 lipca 2020r. Sąd uznał, że roszczenie strony powodowej o zasądzenie odsetek za opóźnienie od daty wskazanej w żądaniu nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach. W przedmiotowej sprawie powodowie stanowczo powołali się na nieważność umowy dopiero w pozwie. Wobec tego Sąd zasądził odsetki ustawowe na podstawie art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c. Odsetki od dochodzonej pozwem kwoty zostały zasądzone od dnia po upływie 7 dni od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, co nastąpiło 23 czerwca 2020 r. (e.p.o. – k. 138). W pozostałym zakresie powództwo o zasądzenie odsetek zostało oddalone.

VI. Sąd uznał także za nieuzasadniony zarzut pozwanego dotyczący ewentualnego zatrzymania bądź potrącenia.

Brak w niniejszej sprawie podstaw do uwzględnienia zarzutu zatrzymania. Sąd podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny z dnia 8 czerwca 2021 r. (I ACa 645/20), w którym wskazano, że „uwzględnienie zarzutu zatrzymania zgłoszonego w toku postępowania skutkuje zawarciem w wyroku zastrzeżenia, iż spełnienie przez pozwanego świadczenia będzie uzależnione od jednoczesnego spełniania świadczenia wzajemnego przez powoda lub zabezpieczenia roszczenia pozwanego o zwrot świadczenia. Rozwiązanie takie może jednak znaleźć zastosowanie tylko wówczas, gdy świadczenia wzajemne stron nie są tożsame. Natomiast w przypadku, gdy obie strony są zobowiązane do spełnienia świadczeń pieniężnych, nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia spełnienia świadczenia wzajemnego, gdyż każdej stron, będącej nie tylko dłużnikiem, ale jednocześnie wierzycielem, przysługuje dalej idące uprawnienie – potrącenie wzajemnych wierzytelności, które prowadzi do umorzenia wierzytelności.” Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 20 października 2021 r. (I ACa 155/21), w którym stwierdzono, że „zatrzymanie spełnia swoją funkcję tam, gdzie świadczenia są różnorodnej i z tego powodu

wierzytelności obu stron nie nadają się do potrącenia (art. 496 k.c. oraz art. 461 k.c.) (...) W przypadku nieważności umowy kredytu podlegające zwrotowi świadczenia obu stron polegają wyłącznie na świadczeniu pieniężnym. Skoro zaś każdej ze stron służy wierzytelność pieniężna, to interes każdej z nich dostatecznie zabezpiecza potrącenie. W umowie wzajemnej natomiast wymiana dóbr zakłada różnorodność przedmiotów świadczeń obu stron, co wyklucza potrącenie. Brak możliwości potrącenia świadczeń wydaje się być istotną przyczyną ustanowienia prawa zatrzymania w określonych ustawą przypadkach, gdy ustawodawca uznał konieczność zapewnienia dodatkowej ochrony dłużnikowi, który pozostaje jednocześnie wierzycielem swojego wierzyciela zaś przedmiot obu wierzytelności wyklucza potrącenie (art. 461 i art. 496-497 k.c.). Sąd nie widzi podstaw, aby rozciągać hipotezy norm prawnych wyrażonych w tych przepisach na okoliczności nie objęte hipotezą. Trudno ponadto wyobrazić sobie, jak w praktyce miałyby wyglądać realizacja zatrzymania na etapie wykonania wyroku, gdyby zarzut zatrzymania traktować poważnie, jako mający doprowadzić do równoczesnej wymiany świadczeń pieniężnych konsumenta i banku. Można też mieć wątpliwości, czy pozostaje zgodne z zasadą efektywnej ochrony konsumentów towarzyszące prawu zatrzymania założenie, że konsument musi ponownie zgromadzić całą kwotę kapitału, niezależnie od tego jaką kwotę już spłacił, aby skutecznie dochodzić od banku zwrotu nienależnych świadczeń. W ocenie Sądu Apelacyjnego, trudno byłoby wytłumaczyć, dlaczego przykładowo konsument, który spłacił do banku 500.000 zł z kredytu w wysokości 600.000 zł, ma obowiązek zgromadzenia (lub co najmniej zabezpieczenia) dodatkowych 600.000 zł, podczas gdy sens rozliczeń pomiędzy stronami (i ostateczny cel) sprowadza się do konieczności zwrotu bankowi pozostałych 100.000 zł zadłużenia i uwolnienia się konsumenta od dalej idących zobowiązań, a więc de facto do potrącenia i zapłaty pozostałej różnicy na rzecz wierzyciela wyższej wierzytelności. W rzeczywistości zatrzymanie i tak byłoby „wstępem” do potrącenia. Powstaje zatem pytanie, jakie istotne cele miałyby realizować analogia z prawa zatrzymania, skoro faktycznie rozliczenie nastąpiłoby przez potrącenie dokonane przez jedną lub drugą stronę. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, zarzut zatrzymania nie powinien natomiast być wykorzystywany do innych celów, np. procesowej lub podatkowej strategii pozwanych banków. Nie taka jest jego rola. Zarzut zatrzymania nie jest także przydatny do obejścia stanu przedawnienia wierzytelności pozwanego.”

Ponadto wskazać należy, że w doktrynie i orzecznictwie podnosi się, że zastosowanie prawa zatrzymania wymaga istnienia wymagalnego roszczenia (tak T. Wiśniewski, w: Gudowski, Komentarz, 2013, Ks. III, cz. 1, art. 461, s. 875, Nb 4; por. wyr. SN z 10.9.1993 r., I CRN 115/93, OSNCP 1994, Nr 7–8, poz. 161). Roszczenie pozwanego nie jest wymagalne, gdyż warunkiem wymagalności roszczenia z art. 410 k.c. było wcześniejsze wezwanie powodów do zapłaty (art. 455 k.c.), czego pozwany nie uczynił. Uzasadniony jest także pogląd, że umowa kredytowa nie jest umową wzajemną, a zatem przepisy art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. nie mogą mieć zastosowania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 30.06.23r., sygn.. akt I A Ca 771/22) w tym przypadku.

Sąd zważył, że stosownie do art. 498 § 1 i 2 k.c. gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Przy czym skutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.

Jak wynika z powyższego potrącenie może być skutecznie dokonane gdy spełnione zostaną łącznie następujące przesłanki: wierzytelności są wzajemne; są jednorodzone tj. przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku; wierzytelność przedstawiona do potrącenia jest wymagalna tj. upłynął już termin spełnienia świadczenia oraz gdy wierzytelność przedstawiona do potrącenia jest zaskarżalna. Przy czym w myśl art. 499 k.c. potrącenie dokonuje się przez złożenie oświadczenia drugiej stronie, a oświadczenie to ma moc wsteczną od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe.

Skuteczność podniesionego przez pozwanego zarzutu potrącenia zależna była zatem od spełnienia przesłanek z art. 498 §1-2 k.c. oraz od złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie I A Ca 644/22 przepis art. 498 § 1 k.c. pozwala na potrącenie, gdy dwie osoby są jednocześnie wobec siebie dłużnikami i wierzycielami, a przedmiotem obu wierzytelności są

pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone co do gatunku, obie są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem. W przypadku wierzytelności bezterminowych, a taki charakter można przypisać zgłoszonej przez pozwanego, wymagalność łączyć trzeba z upływem terminu spełnienia świadczenia, kiedy dłużnik popada w opóźnienia a wierzyciel dysponuje skutecznymi środkami dochodzenia roszczeń (por. uchwały Sądu Najwyższego z: 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09 i 20 kwietnia 2012 r., III CZP 10/12). Jak w konsekwencji zaznaczył Sąd Najwyższy w uchwale z 5 listopada 2014 r., III CZP 76/14 wymagalność w rozumieniu art. 498 § 1 k.c. wyznaczać trzeba z uwzględnieniem art. 455 k.c., co oznacza wezwanie dłużnika i upływ okresu „niezwłoczności” na spełnienie świadczenia.

W niniejszej sprawie pozwany nie wystosował do powoda stosowego wezwania do zapłaty, wobec tego zarzut potrącenia nie mógł wywołać oczekiwanego skutku procesowego.

VII Podstawą powództwa o ustalenie jest przepis art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w rozumieniu powyższego przepisu to obiektywna, czyli wywołana rzeczywistą koniecznością ochrony określonej sfery prawnej, potrzeba uzyskania przez stronę powodową odpowiedniej treści wyroku. Interes prawny istnieje wówczas, gdy istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich kwestionowania lub naruszenia, zatem gdy zachodzi swoista potrzeba ich potwierdzenia, wynikająca z sytuacji prawnej w jakiej znajduje się powód. Zdaniem Sądu strona powodowa posiada interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c. Ustalenia w zakresie ważności umowy kredytowej, a tym samym co do istnienia stosunku prawnego łączącego strony, przesądzą definitywnie o zobowiązaniach stron związanych z zawarciem przedmiotowych umów. Istniejący stan niepewności może być usunięty jedynie w drodze roszczenia opartego na art. 189 k.p.c. (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 8 marca 2018 r., sygn. I ACa 915/17, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 30 grudnia 2019r., sygn. I ACa 697/18).

Z uwagi na powyższe, wobec stwierdzenia upadku umowy oraz posiadania interesu prawnego przez powodów Sąd ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) z dnia 18 czerwca 2008 r. zawarta przez powodów z (...) Bank S.A. w W. jest nieważna, o czym Sąd orzekł w punkcie 1. wyroku.

Uwzględnienie powództwa głównego czyniło bezprzedmiotowym rozpoznanie żądania ewentualnego.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie 5. wyroku, na podstawie art. 100 k.p.c. uznając, że pozwany powinien ponieść te koszty w całości. Szczegółowe wyliczenie kosztów Sąd na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawił referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie powołanych przepisów, Sąd orzekł jak w wyroku.

sędzia Paweł Pyzio

ZARZĄDZENIE

(...)

sędzia Paweł Pyzio